

Podrijetlo etničke skupine karaševskih Hrvata

Uistinu se ni danas ne može s točnošću posve utvrditi podrijetlo karaševskih Hrvata, a tvrdnje poput: *oko, poprilično, vjerojatno* itd., umanjuju znanstvenu utemeljenost njihovih nagađanja.

Mještani se pak ravnaju po usmenom svjedočanstvu, koji je bio zabilježen na jednom molitveniku iz 1764., pronađenom u ovom kraju. Bilješka, sadržaj, tog zapisa glasi: „U godini 1434. do 1443. jesu iz stare Turske Bosne Karaševci kaka Bošnjaci ovamo došli i od onuda iz varoša Kruševac, Krušovci, Kruševci (Kreševo ?) Kruševljani ili Krašovani ime donesli. Tako ne zovu se po vodi Karoševu, nego iz Turske Bosne po onoj varoši ili selu Kruševu (Kreševo ?) zato Kruševani ili Kraševani.”¹³ I4 Prije nego što navedem dosadašnje tvrdnje istraživača o vremenu dolaska Hrvata u ove krajeve, nabrojiti ću mišljenja autora o tome što su sve Karaševci trebali biti?! Pa tako imamo:

- neki su istraživači¹⁴ rekli da su Karaševci potomci prvih Slavena, koji su naselili Daciju;
- drugi¹⁵ ih pak smatraju Hrvatima, to jest ono što uistinu jesu, pa makar muku mučili s takvim priznanjima (op. P.H.);
- neki smatraju karaševske Hrvate slavensko-romanskom mješavinom s albanskim primjesama (Traian Simu, Geza Czirbusz);
- ili, pak, da su: rumunjsko-srpska mješavina (kao što to misli Mile Tomić, S. Trojanović);
- raznolika mješavina balkanskih naroda (Victor Tufescu);
- Pl. Sârcu smatra da su zasebna etnička skupina;
- S. Batzaria misli da su Karaševci češkog podrijetla;
- S. Trojanović, E. Fermežin, Sanda Tašula i dr. misle da su Srbo-Hrvati;
- a J. Szentkláray smatra ih Albancima;
- Petar Vlahović, G. Ćorić, Lj. Miletić, J. Živojinović, M. N. Radan i dr. smatraju ih Srbima;
- a F. Kanitz, L. Gorove, Fr. Miklosich, Dobrovsky i dr. tvrde da su Bugari.

Kao što vidimo, riječ je o veoma širokom etničko-narodnosnom rasponu pripadanja Karaševaka; što nam daje za pravo da ih svrstamo među tipične narode, skupine naroda, koje žive na prostorima multietničke Europe.

U kontekstu današnjih zbivanja, ne bismo pogriješili ako bismo za Karaševce rekli da su, u svojoj rimokatoličkoj vjeri i u svom brdovitom-gorskom kraju, pronašli prostor koji će ih, nadam se, zauvijek zaštititi od brutalnosti, krvoprolića i barbarizama. Koliko su pak razvili svoju toleranciju, suodnose, suživote s većinskim narodom, i s drugim narodima, mogu poslužiti kao primjer današnjem svijetu. Gadamerovskim jezikom rečeno: *naučili su Karaševski Hrvati živjeti s drugima, zato i danas žive*;

(i, nastavlja:) *trebamo naučiti poštivati onog drugog, kao i, to što jest nešto drugo*¹⁶, jer da o toj osnovnoj ljudskoj obvezi ovisi kvaliteta života, nacija, naroda i čovječanstva, ovisi postojanje samo.

U europskom duhu, u duhu srednjoeuropskoga podneblja, sačuvali su se, njeguju svoju tradiciju, žive i djeluju, i karaševski Hrvati. Neovisno o tome što su krenuli istočnije, karaševski su se Hrvati udaljili, pa makar riskirajući stoljetnu šutnju i izolaciju, od bizantske Europe, i na taj način, možda i ne znajući, ali zasigurno bježeći pred stranim, pred onim što im je nepoznato, grubo, nasilno i opasno, pred barbarizmima Otomanskog carstva, okrenuli su se prema svojim kulturnim i civilizacijskim izvorima, prema srednjoeuropskim kulturnim i civilizacijskim tijekovima. U Jacques se Le Riderovoj Mitteleuropi¹⁷ spominje pitanje definiranja pripadnosti Srbije: *Srbija pripada Srednjoj Europi ili „bizantskoj“ Europi?* Osobno, kao Hrvat iz Karaševa, mislim da su se karaševski Hrvati upravo zbog svojih vrlina da uvažavaju,

¹³ Stjepan Krpan : Od Karaša do Biferna, Zapisi o Hrvatima u Rumunjskoj, Mađarskoj, Čehoslovaškoj, Austriji i Italiji, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1988., str. 13.

¹⁴ Ivan Popović, Istorija srpskohrvatskog jezika, Novi Sad, 1956., str. 45/46.

Mihai Radan, Problematika porekla karaševskih govora, Actele Simpozionului de raporturi culturale, literare și lingvistice româno-iugoslave, București (vol. IV, 1979; vol. VI, 1984.), (Spisi Simpozija o rumunjsko-jugoslavenskih kulturnih, književnih i lingvističkih odnosa, Bukurešt, svesci IV. i VI.).

Jovan Erdeljanović, Tragovi najstarijeg slovenskog sloja u Banatu, u Niederlův sbornik, Prag, 1925, str. 275-308.

¹⁵ Petar Vlasčić, Hrvati u Rumunjskoj. Putopisno-povijesne crte s narodnim običajima, Beograd, 1928, str. 16-26 i 28-37.

Stjepan Krpan, nav. djelo, str. 11-28 i str. 40.

Jozo Srzić, Karaševci ili Krašovani, u „Pravdi“, Temišvar, god. III, 1946., br. 208/05.XII., str. 2; 209/08. XII., str. 2; 211/15. XII. 1996., str. 2; 212/19. XII. 1996., str. 2.

Petar Skok, Etimološki rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, JAZU (danas HAZU, op. P.H.), Zagreb: I., 1971.; II., 1972.; III., 1973.; IV., 1974.; u III. svesku, pod natuknicom kras, str. 179, (izd. iz 1988.).

Balint Vujkov, Cvjetovi mećave – hrvatske narodne pripovijetke iz Mađarske, Rumunjske, Austrije i Čehoslovačke, Zagreb, 1971.

¹⁶ Hans-Georg Gadamer, Lob der Theorie, Surkamp Verlag, Grankfurt-am-Main, 1983.; Das Erbe Europas, Surkamp Verlag, Grankfurt-am-Main, 1989.; (citirao sam iz rumunjskog izdanja navedenih djela; preveli: Octavian Nicolae i Valentin Panaiteșcu, Polirom, Iași, 1999., str. 134).

¹⁷ Jacques Le Rider, Mitteleuropa, Presses Universitaires de France, 1994. (u prijevodu Ance Opric, Polirom, Iași, 1997.), str. 30.